

ARAŞTIRMA / ARTICLE

Köylerin Mekânsal Planlama ve Tasarım Süreçlerinin Mevcut Mevzuata Göre İrdelenmesi

Examination of Spatial Planning and Design Process of Villages According to the Current Legislation

 Çağla Aydemir,¹ Atıla Gül²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık, Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı, Isparta

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta

ÖZ

Kırsal yerleşimlerin en önemli bileşeni olan köyler, kendine özgü yaşam biçimleri, arazi kullanımları, sosyo-kültürel yapıları, doğal ve kültürel peyzajı, tarihsel olgusu ve mekân kurgusu ve kendine özgü doğa ile ilişkili ekonomik kaynakları ile harmanlanmış mekânlardır. Ülkemizde kırsal mekânlara yönelik mevcut mevzuatın günümüz ihtiyaçlarını karşılayamadığı gibi içerik bakımından yetersizliği ve karmaşıklığı uzun vadede endişe verici bir boyut aldığı görülmektedir. Özellikle kırsal alanların sürdürülebilirliği açısından kırsal alanlarda izlenen yasa ve politikaların değişmesini ve revize edilmesini gündeme getirmiştir. Türkiye'deki köy yerleşimlerinin mekânsal planlama, tasarım ve yönetim süreçlerinde yaşanan eksiklikler ve sorunlar sosyal, kültürel, çevresel vb. pek çok sorunun temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada ülkemizin kırsal yerleşimlerine yönelik kavramsal çerçevesi, mekânsal planlama ve tasarıma yönelik mevcut mevzuat (yasa ve yönetmelikler vb.) detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Sonuç olarak, kırsal yerleşimler ve köylere yönelik mevzuatın güncel, bütüncül, ilişkili ve ayrıntılı olmaması nedeniyle uygulamada farklı yorumlara ve çok yönlü sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy ile ilgili kavramsal, mülki idari, yönetsel, mekânsal planlama ve tasarım boyutlarının sürdürülebilir ve bütüncül olarak ele alınması, gelecekteki ihtiyaç ve koşullara göre mevzuatın revize edilmesi gerekmektedir. Anahtar sözcükler: Köy; köy tasarım rehberi; mevzuat; planlama; tasarım.

ABSTRACT

Villages, which are the most important components of rural settlements, are places that are blended with their unique lifestyles, land uses, socio-cultural structures, natural and cultural landscape, historical phenomenon and space setup, and economic resources associated with their unique nature. In our country, the current legislation for rural areas cannot meet today's needs, and its inadequacy and complexity in terms of content have taken an alarming dimension over a long time. Especially in terms of the sustainability of rural areas, it has brought up the change and revision of the laws and policies followed in rural areas. The deficiencies and problems experienced in the spatial planning, design, and management processes of village settlements in Turkey are related to social, cultural, and environmental, etc. forms the basis of many problems. In this study, the conceptual framework of our country's rural settlements, and the existing legislation (laws and regulations, etc.) for spatial planning and design were examined in detail. As a result, because the legislation for rural settlements and villages is not up-to-date, holistic, relevant, and detailed, it causes different interpretations and multifaceted problems in practice. For this reason, it is necessary to address the conceptual, civil, administrative, managerial, spatial planning, and design dimensions of rural areas, rural settlements, and villages as sustainable and holistic, and the legislation should be revised according to future needs and conditions.

Keywords: Village; village design guide; legislation; planning; design.

Geliş tarihi: 29.12.2021 Revizyon tarihi: 02.11.2022
Kabul tarihi: 16.11.2022 Online yayımlanma tarihi: 01.06.2023
İletişim: Çağla Aydemir
e-posta: caglabostan15@gmail.com

 TMMOB
Şehir Plancıları Odası

I. Giriş

Günümüzde yerleşim olgusu genelde kır ve kent olmak üzere iki temel yaklaşımdan oluşmaktadır. Kırsal alanlar, yerleşimlerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır olup temel bakımdan doğal ve çevresel alanların ön plana çıktığı, tarım ve hayvan üretiminin merkezi yerleşimleri olarak görülmektedir (Yenigül, 2017). Kırsal alanlar Kent Bilimleri Sözlüğün 'de, "temel üretim şekli tarım ve hayvancılık olan ve kırsal nüfusun yoğun olduğu alan" olarak tanımlanmıştır (Keleş, 1998). Kırsal yerleşimler; buldukları bölgenin üretim ve yaşam biçimini, fiziki şartları ile kültürel yapısını mekâna yansıtan ve özellikle yerel kimliğin baskın olduğu yerleşimlerdir. (Eminağaoğlu ve Çevik, 2007). Kırsal yerleşimlerin en önemli bileşeni, köy ve beldeler olup kendine özgü yaşam biçimleri, arazi kullanımları, sosyo-kültürel yapıları, doğal ve kültürel peyzajı, tarihsel olgusu ve mekân kurgusu ve kendine özgü doğa ile ilişkili ekonomik kaynakları ile harmanlanmış mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Gül vd., 2019). Ancak ülkemizde küreselleşme ve kentleşme eğilimleri ile birlikte kentlere göçün artması, sosyal, ekonomik, sağlık, eğitim vb. alanlardaki yetersizlikler, yerel ihtiyaçların çeşitlenmesi, tarımsal üretimin azalması ve değişmesi, çevresel tahribatların artması, yapılaşma eğilimlerinin artması, mekânsal planlama ve tasarımın önemsenmemesi, mevzuatta yaşanan eksiklikler vb. etkenler çoğunlukla kırsal yerleşimleri olumsuz etkileyerek yerel kimlik değerlerini ve yaşam biçimini tehdit eder hale getirmiştir (Gül vd., 2020).

Ülkemizde, köylerdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, idari, ticari, sosyal ve zirai yaşamın mekânsal organizasyonlarının yeniden imar edilmesi ve ekonomik gelişiminin sağlanması Cumhuriyet Dönemindeki (1923–1945) yoğun çabalarla başlamış ve ulus-devletin mekânsal bir ifadesi olarak "Modern Cumhuriyet Köyü" konsepti hedeflenmiştir. Bu dönemdeki ülke nüfusunun %75'ini oluşturan bu köyler, nüfusu birkaç haneden yüzlü hanelere kadar farklı büyüklükte toplu ve dağınık olarak orman içi ve dışında, su kenarında, ovada, vadide, etekte, sırtta ve yamaçlarda yer almıştır. Bu köylerin birçoğu geleneksel köy yaşamı içerisinde biçimlenmiş, krokisi dahi bulunmayan yerleşimlerdir (Çalışır Hovardaoğlu, 2021).

Bu süreçte, köylere ilişkin yasal düzenlemelerin temeli 1924 tarihli 442 Sayılı "**Köy Kanunu**" ile başlamıştır. Köy Kanunu, köyün idari yapısını ve sınırlarını tanımlayan, bayındırlık işleriyle ilişkili görevlerini açıklayan ve mevcut köylerin iyileştirilmesini amaçlayan önemli bir belirleyici olmuştur. Bu Kanunda köy; cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanların bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte teşkil ettikleri, nüfusu iki binden az olan yerleşim birimi olarak tanımlanmıştır (Köy Kanunu, 1924).

Türkiye'de 1930'lu yıllarda, kentlerde planlı bir dönemin kuramsal, hukuki ve ideolojik yapısı oluşturulurken; köyün de

planlanması gereği üzerinde durulmuş, dönemin kentsel planlama deneyimleri ve bakışı, köyün mekân organizasyonuna yönelik değerlendirmelerde de etkisini göstermiştir. Bu bağlamda modern köy merkezinde, köydeki idari yapılanma ve kamusal yaşamın mekânı (köy konağı, halk odası, kahve, köy gazinosu), eğitim ve sağlık yapıları, dini yapılar, ticari ve zirai yapılar, pazar alanları, park ve spor alanları, çeşmeler, meydanlar, anıtlar, köy içi ve köyün dışı ile erişilebilirliğini sağlayan ulaşım bağlantıları ile mekânsal bir odak noktası haline gelmiştir (Çalışır Hovardaoğlu, 2021). Türkiye'de kırsal yerleşimler üzerine yapılan çalışmalarda, kırsal politikaların nasıl düzenleneceğinden, sosyal yapısına, tarım sektörüne kadar çok boyutlu çeşitlik gösterdiği de görülmektedir (Temurçin ve Şenol, 2008).

Ülkemizde politika ve mevzuat incelendiğinde güçlü bir yerel yönetim ve ölçeği büyütülerek ön plana çıkan kırsal yerleşim yönetim yapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. 2002 yılında başlayan kırsal yerleşimlerdeki reform hareketi yerel yönetimleri hem yapısal hem işlevsel olarak değiştirmiştir. İlk olarak İl Özel İdare ve Belediyelerin reform çalışmaları yapılmış ve sonrasında Büyükşehir Belediyelerine yönelik çalışmalar şeklinde takip ederek merkezileşme yoluna gidilmiştir. Reform çalışmalarında İl Özel İdareler, küçük belediyeler ve köyler olumsuz etkilenirken Büyükşehir Belediyeleri ise mülki sınırlarının genişlemesiyle yapısal değişikliklere gidilmiştir. Merkezileşmede, mülki idare kurma gerektiğinde güçlendirme ve zayıflatma, yerel yönetimi ön plana çıkartma veya mülki idareden vazgeçme gibi noktalara ulaşılmaması ile sonuçlanmıştır (Apan, 2016).

2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı Kanun'un gerekçesinde; "*Çok sayıda yerel yönetimin olması planlama ve koordinasyon kurulmasında olumsuz etkilemesi ve ölçek ekonomisinden yeterinde faydalanılmaması nedeniyle israfa yol açması*" ve bu çerçevede "*yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olarak belirlenmesi ve güçlü bir yerel yönetim yapısına ihtiyaç duyulması*" denilmiştir. Burada hizmet etkin sunum anlayışı ile belediye sınırlarının mülki sınırlar olarak belirlenmiştir (Aksu, 2012).

Ülkemizdeki yeni yapılanma devletin taşra ayağı olan mülki idare, yerel yönetim birimi olan İl Özel İdare ve köyler oldukça zarar görmesine neden olmuştur. 6360 Sayılı Kanun ile mülki idarenin görev ve sorumluluğu 30 İlde Büyükşehir Belediyelerine verilmiştir. İllerdeki yönetim taşra kuruluşlarından Büyükşehir Belediyelerine geçmiştir. Bu yapılanma ile köy ve beldeleri metropoliten alanları ile bütünleştirmek ve genişletmek politikası anlayışına gidilmiştir (Apan, 2016). Bu durum 6360 Sayılı Kanun'da belediye sınırlarının mülki sınır olarak belirlenmesi günümüzde en çok tartışılan konu haline gelmiştir.

Ülkemizde Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanterine göre İl sayısı 81, İlçe sayısı 922, Mahalle sayısı 32170, Köy sayısı ise 18293 adettir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2022). Türkiye'de izlenen "Bütünşehir Model" yaklaşımı ile köy ve beldeler mahalle

statüsüne getirilmiş ve bununla beraber kırsal yerleşimlerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu durum kır, kırsal yerleşim ve köy kavramlarının yeniden tartışılmasına, köylerdeki mekânsal, sosyal ve ekonomik yapılanma ile hizmet anlayışının da yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizde kırsal mekânlara yönelik var olan mevzuatın günümüz gereksinimlerini karşılayamadığı gibi içerik bakımından yetersizliği ve karmaşıklığı kırsal yerleşimler için uzun vadede endişe verici bir boyut aldığı görülmektedir. Bu durum, kırsal yerleşimleri özellikle köylerin yapılacak devlet hizmet anlayışında farklılıklara ve kırsalın essiz sosyal, kültürel ve doğal değerlerini tahrip edilmesine ve azalmasına yol açacağı kabul edilmektedir. Kırsal alanlarda izlenen politikalar ve mevzuat kentsel alanları güçlendirirken kırsal alanları zayıflatmıştır. Özellikle kırsal alanların sürdürülebilirliği açısından kırsal alanlarda izlenen yasa ve politikaların değişmesini ve revize edilmesini gündeme getirmiştir (Yeniğül, 2017).

Kırsal yerleşmelerle ilgili mekânsal çalışmalar, ülkemizde araştırma ve uygulama alanı olarak giderek daha fazla yaygınlık kazanmıştır. Birçok kırsal yerleşimin 2012 yılında çıkan Büyükşehir Kanunu ile Büyükşehir sınırları içinde kalması ile konuya ilgi daha da artmıştır.

Türkiye’de kırsal alan planlamasına dair mevzuat, özellikle de kırsal kalkınma ve yaşam kalitesini artırabilmek hedeflerini gerçekleştirebilecek mekânsal düzenleme araçlarından yoksun olduğu görülmektedir (Öğdül, vd., 2018).

Ülkemizde mevcut planlama pratiği içinde kırsal yerleşimlerle ilgili duyarlı ve uygulanabilir bir yaklaşım olduğunu söylemek zordur. 3194 Sayılı İmar Kanunu çerçevesinde imar planı tekniği ile hazırlanan ve fiziki yapıya odaklanan kırsal yerleşim planları, gelişme alanlarının tespiti ve donatıların eklenmesi ile sınırlı kalmıştır. Bu yaklaşım yerleşimin kırsal karakterinin sürdürülmesi, tarımsal kullanımların desteklenmesi, yerel halkın planlama süreçlerine katılımı, kültürel değerlerinin korunması gibi konularda yetersiz kalmaktadır (Erbey vd., 2012).

Bu çalışmada; köy kavramı mevcut mevzuat çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde irdelenmiş olup mevcut mevzuatta kırsal yerleşimler için uygulanan mekânsal planlama ve tasarım çalışmalarına yönelik yasal süreçler incelenmiş yasal boşluk, eksiklikler ve sorunlar tespit edilerek öneriler getirilmiş ve tartışmaya açılmıştır.

2. Kırsal Alan, Kırsal Yerleşim ve Köy Kavramlarının Mevcut Mevzuattaki Genel Tanımlamaları

Kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy kavramları farklı disiplinlerde farklı içerikleri ile ele alınmaktadır. Aslında bu kavramlar birbirleri ile iç içe geçmiş daha çok yaşam biçimleri, üretim

şekilleri, sosyal yapıları, kentsel alanlardan ayrılan özelleri vb. pek çok konu bakımından ele alınan çerçeveler bütünü seklinde ifade edilebilmektedir (Erdem, 2012).

Kırsal alanlar, doğa ve insan ilişkisinin baskın olduğu, nüfus yoğunluğu düşük, tarımsal üretimi baskın, toplum ilişkilerin dayanışma üzerine kurulduğu, kendisine özgü kendine özgü karakter ve kimlik özelliklerine sahip mekanlardır (Keleş, 1980; Özdemir, 2015). Kırsal alanlar, kırsal yerleşim alanlarını (köy, belde, oba, mezra vb.) içinde barındıran kentsel alanların dışında bütün arazileri kapsamaktadır (Simavlı, 2013).

Genel olarak kırsal alanlar dört ana parametre ile ele alınmaktadır (Yavuz, 2020).

- Sosyal-mekânsal parametreler (Arazi kullanım, istihdam, nüfus yoğunluğu, vb.).
- Sosyo-kültürel parametreler (Kentsel alanlardan ayrılan kırsala özgü yaşam şekli, vb.).
- Mekânsal ve sosyolojik ilişkileri tanımlandığı parametreler (Tam kırsal, yarı kırsal, vb.).
- Kırsal alanların günlük ilişkileri hakkında yorumlamaların ön plana çıktığı parametrelerdir (İnsan ve psikolojik değerler, vb.).

Bununla birlikte kırsal alanların nüfus, sosyal ve demografik yapı, doğal çevre, kültürel yaşam şekli vb. zamanla sürekli olarak bir değişim içerisinde olması kesin bir tanımın yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Kırsal yerleşimler, kırsal alanlar içerisinde yer alan insanoğlunun ham madde ve gıda ihtiyacını sağladığı yerlerdir. Kırsal yerleşimler, dünya nüfusunun yarısından çoğunu içinde barındıran, yer seçimi bakımından ve gelişiminden de etkili olarak doğal etkenlerin büyük rol oynadığı, alan kullanımında yerel halkın söz sahibi olduğu, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyine göre şekillenen, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı ve nüfus sayının az olduğu yerleşimlerdir (Şahin, 1998; Yılmaz ve Atik, 2006). Kırsal yerleşmeler, geleneksel yapı sistemleri ve yerel malzemeler kullanılarak topoğrafya ve iklime bağlı olarak şekillenmiş yerleşmelerdir (Mekânsal Planlama Müdürlüğü, 2022). Tütengil’e (1979) göre kırsal yerleşimler, köy olarak da yaygın bir şekilde adlandırılmaktadır.

Köyler, topoğrafik yapısı, sosyo-ekonomik yapısı, ulaşım ve tarım seviyesi, bitki örtüsü bakımından değişik özellikler gösterirler (Erdem, 2012, s.15). Köy kavramı; “*Toplumsal yapısı, ekonomik özellikleri, yönetim durumu, konutların ve konutla ilişkili yapıların yaşam şekli ve üretime göre şekillenen ve nüfus yoğunluğu bakımından şehir yerleşimlerinde ayırt edilen yerleşim birim*” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Köyü, sosyolojik ölçütler çerçevesinde Geray’a (1985) göre “kentte yaşayan topluluklardan farklı, kendine özgü ekonomik, sosyal

gelişim gösteren yerleşimlerdir. Bu yerleşimlerin aile yapıları büyük, dini inanışların, gelenek, örf ve adetlerin sosyal düzeni etkilediği, fertler arası sıcak ve şahsi ilişkilerin görüldüğü yerleşimlerdir (Erdem, 2012). Coğrafyacılar göre köy, nüfus yönünden küçük ve yoğunluk kriteri açısından dağınık olan yerleşmelere denilirken, sosyologlara göre “izole olmuş, kendi kendine yeten, okuryazarı az olan homojen toplulukların oluşturduğu yerleşimlerdir” (Erdem, 2012).

Köy kavramlarının yasa ve mevzuat, kurum ve kuruluşlarda yer alan tanımlamalarda ise 1924’de 442 Sayılı Köy Kanunu, 2000’de 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2001’de Genel Tarım Sayımı, 1997’de Hanehalkı İşgücü Anketleri, 1997’de Köy Envanteri, 2003’de Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2001–2005’de 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu ile 8. Kalkınma Planı tarafından yapıldığı görülmektedir (Temurçin ve Şenol, 2008).

Cumhuriyet döneminden itibaren köy yerleşim mekânlarına ilişkin yasal tanımlamalar, uygulamalar ve yaklaşımlar 1924 tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu ile ortaya konulmuş ve günümüze kadar ulaşmıştır (Kutlar, 2015). 442 Sayılı Köy Kanunu’nda, Md. 1 ve 2 de köy kavramına yönelik iki farklı tanım yer almaktadır (Tablo 1).

Köy Kanunu halen yürürlükte olup köyün temel özelliklerini; köyler bağ, bahçe ve tarlaları ile birlikte düşünülmüş, köyleri evlerde oturan insanlarla birlikte ele alınmış, köyün orta mallarının Devlet malı gibi korunması ve varlıklarını sürdürülmesi öngörülmüş ve köyler başlı başına bir varlık olarak tanımlanmıştır.

02/11/1985, Sayı:18916 Mükerrer “**Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde**” Md. 4’te; Köy ve mezarların yerleşik alanı ve civarı, her ölçekteki imar planı sınırı, yerleşik alan sınırı, belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan yerleşme alanı dışı (iskân dışı) alan olarak tanımlanmıştır.

Md. 4 (2)- Yerleşme alanı: İmar plânı sınırı içindeki yerleşik ve gelişme alanlarının tümüdür. (3) (Değişik: RG-2/9/1999–23804) **Yerleşme alanı dışı (iskân dışı) alan:** Her ölçekteki imar planı sınırı, yerleşik alan sınırı, belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan köy ve mezarların yerleşik alanı ve (Ek ibare: RG-11/7/2021–31538) civarı ile kırsal yerleşik alan ve civarlarının dışında kalan alanlardır. (4) (Değişik:RG-11/7/2021–31538) **Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan köy ve mezarların yerleşik alanı ve civarı:** Köy ve mezarların cami, köy konağı gibi köy ortak yapıları ile yapımı tarihinde yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine uygun olarak inşa edilmiş yapıların toplu olarak bulunduğu yerlerde mevcut binaların en dışta olanlarının dış kenarlarından geçirilen çizginin içinde kalan alan **köy yerleşik (meskun) alanını;** bu çizgi ile en fazla 300 metre

dışından geçirilecek olan, valiliklerce tespit edilerek il genel meclisince karara bağlanan sınırın içinde kalan alan köy yerleşik alanı civarını tanımlar.

2009 yılında **Köy Kanunu Tasarı Taslağı’nın** Md. 3/a’ da köy kavramı ise;

Md. 3/a- “Sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişiliğine sahip, ibadethane, okul, otlak, yaylak, mera, baltalık gibi orta malları bulunan, bağ ve bahçeleriyle birlikte insanların toplu ve dağınık evlerde oturdukları yerleşimleri ifade eder.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Türkiye’de mekânsal istatistik üretimine esas kırsal alan tanımlarında, nüfus eşiği ve idari statü ölçütlerini esas alan iki farklı tanım kullanılmaktadır (TÜİK, 2015). İlki nüfus eşiği ölçütüne göre (kır-kent tanımı), nüfusu 20.001 ve üzeri olan yerleşim yerleri “kent”, 20.000 ve daha düşük nüfusa sahip olanlar ise “kır” olarak tanımlanmaktadır. İkinci tanım ise idari statü ölçütüne göre (köy-şehir tanımı), il ve ilçe merkezleri “şehir”; belde ve köyler ise “köy” olarak kabul edilmektedir.

1982 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülen Kent Eşiği Araştırmasını temel alarak 20 bin nüfuslu yerleşimler kentsel alanlar iken 20 binden düşük il ve ilçe merkezleri ise köy olarak tanımlanmıştır (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri, 2015).

Kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy kavramları ilgili olarak gerek mevzuatta gerekse akademik çalışmalarda ve uygulamalarda kavramsal bir çerçevenin net bir şekilde ortaya konulmadığı ve farklılıkların olduğu görülmektedir. Özellikle mevzuatta kavramsal açıdan ciddi bir kargaşa ve belirsizlikler bulunmaktadır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı “**On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**” ile 30 ilde birçok köy, Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisine dâhil edilerek mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Bu durum köylerin gerek nüfus büyüklüğü açısından gerek idari yönetim açısından vb. pek çok konuda mevcut tanımlarını muğlaklaştırmıştır (Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri, 2015). Bunun sonucu olarak kır-kent ayrımını ortadan kaldırayabileceği hatta ekonomik, sosyal ve siyasal gibi pek çok sorunlara da yol açabileceği endişesini ortaya çıkarmıştır (İrdem ve Mutlu, 2016). İmar uygulamalarında esas alınan köylere ilişkin “köy yerleşme alanı sınırı” ve “köy idarî sınırı” olmak üzere iki adet sınır bulunmakta olup aslında köy idarî sınırı, köy yerleşik alan sınırını kapsayan mülkî sınırı ifade etmesi nedeniyle bu durumda birçok karmaşıya da yol açmaktadır.

Tablo 1. Köy kavramının mevzuatta ve bazı kurumlar tarafından yapılan tanımları ve irdelenmesi (Aydemir, 2022)

Yıl	Mevzuatın adı	Kavram tanıma dili	Tanımların şekli	Tanım niteliği
1924	442 sayılı Köy Kanunu	• Köy	1. Nüfus 2. Yerleşim yerini oluşturan öğeler	• Nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) denir. • Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.
2000	8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu	• Kırsal alan, Kırsal yerleşim	1. Yerleşim yerlerinin idari statüsü	• Kentsel yerleşmeler dışında kalan yerler.
2005	5393 sayılı Belediye Kanunu	• Belediye • Belediye organları • Belde • Mahalle	1. Yerleşim yerlerinin idari statüsü 2. Nüfus	• Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için meskûn sahalalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir.
2009	Köy Kanunu Tasarı Taslağı	• Köy	1. Yerleşim yerini oluşturan öğeler 2. Nüfus	• Sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişiliğine sahip, ibadethane, okul, otlak, yaylak, mera, baltalık gibi orta malları bulunan, bağ ve bahçeleriyle birlikte insanların toplu ve dağınık evlerde oturdukları yerleşimleri ifade eder. • Madde 4.- Köyler nüfuslarına göre, <u>Birinci grup köyler</u> ; Nüfusu 1501'den yukarı olan, <u>İkinci grup köyler</u> ; Nüfusu 251'den 1500'e kadar olan, <u>Üçüncü grup köyler</u> ; Nüfusu 250'ye kadar olan (Fidan, 2013).
2021	Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği	• Kırsal mahalle • Kırsal yerleşik alan	1. Yerleşim yerlerinin idari statüsü	• Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleler, kırsal mahalle kabul edilir. Bu belirlemenin mahalle düzeyinde yapılması esastır. • Kırsal mahalle olarak tespit edilmeyen diğer mahallelerde de on bin metrekareden az olmamak kaydıyla kırsal yerleşik alan belirlenebilir.
Yıl	Kurum adı	Kavram tanıma dili	Tanımların şekli	Tanım niteliği
1998	Kent Bilimleri Terimleri Sözlüğü (Keleş, 1998)	• Köy	1. Yerleşim yerini oluşturan öğeler	• Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri ile nüfus yoğunluğu yönünden kentten ayırt edilen, genellikle tarımsal uğraşta bulunmak gibi işlevlerle ayrımlaşan ve belirlenen, konutları ve öteki yapıları bu yaşamı yansıtan yerleşme birimi.
2015	Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	• Kırsal alan	1. Yerleşim yerlerinin idari statüsü 2. Nüfus	• İl ve ilçe merkezleri dışında kalan tüm yerleşimler. • 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşmeler dışında kalan alanlar.
2015	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri	• Kırsal alan	1. Nüfus	• 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşmeler dışında kalan alanlar.
–	Hanehalkı	• Kırsal yerleşim	1. Nüfus	• 20 000 ve daha az nüfuslu yerleşim yerleri.
2020	İşgücü Anketleri Türk Dil Kurumu	• Köy	1. Yerleşim yerini oluşturan öğeler	• Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi.

2021 yılında “**Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği**” çıkartılmıştır. Ancak bu “**Yönetmeliğin amacı, kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alanı, bunların tespitine ilişkin işlemleri, bu yerlerde uygulanacak muafiyet ve indirimleri düzenlemek ve diğer hususların açıklanmasını sağlamaktır.**” Bu bağlamda sadece kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan kavramları tanımlanmasına rağmen köy kavramı konusunda tanımlama getirilmemiştir.

Aynı zamanda mevzuatta, kurum ve kuruluşlarda hatta bazı akademik çalışmalarda bu kavramların birbirleriyle aynı çerçeveye içerisinde tutulması (kırsal alan kavramı tanımında köy kavramının yer verilmesi yâda nüfus verili tanımlamalarda kurumlar arası farklı nüfus dilimlerinin kullanılması vb.) ve güncel tutulmaması kavramsal bir kargaşaya da sebebiyet vermektedir.

3. Köy Mekânlarının Planlanma ve Tasarım Sürecine Yönelik Mevcut Mevzuattaki Genel Durum

Köy yerleşme mekânına ilişkin yapılan ilk yasal düzenleme 1924 tarihli **442 sayılı “Köy Kanunu”** olup Köy işleri Md. 12’de köye ait mecburi olan işler ve köylünün isteğine bağlı olan işler olmak üzere iki başlıkta tanımlanmıştır. Md.13’te köylünün mecburi işleri, Md. 14’te ise köylünün isteğine bağlı olan işler tanımlanmıştır. Bu tanımlamalarda mekânsal planlama ve tasarımına yönelik bazı ilkeler ve kararlarda yer almaktadır.

İmar Kanunu’nun “Kapsam” başlıklı Md. 2’de, “**Belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak planlar ile inşa edilecek resmî ve özel bütün yapılar, bu Kanun hükümlerine tabidir**” hükmüne yer verilmiştir. Buradaki “bütün yerler” in içine “kırsal alanlar” ve “köylerde” vardır. İmar Kanunu’nun Md. 44’te plânlı alanlara ilişkin olarak “**Plânlı Alanlar İmar Yönetmeliği**”, plânsız alanlara ilişkin olarak ise “**Plânsız Alanlar İmar Yönetmeliği**” yürürlüğe konulmuştur. İmar Kanunu’nun Md. 27’de Plânsız Alanlar İmar Yönetmeliği’nde, köylerde ve diğer plânsız alanlarda yapılacak yapıların nasıl inşa edileceğine, buralarda imar ve yapı düzeninin nasıl sağlanacağına ilişkin pek çok kural mevcuttur. Nitekim bu alanlardaki yapılaşmalarda “yapı ruhsatı” müessesesine yer verilmemekle birlikte, “izin” müessesesine yer verilmiştir. Dolayısıyla gerek köylerin yerleşik alan sınırları içerisinde, gerek yerleşik alan sınırları dışında ancak köy idarî sınırı içerisinde, yapılar da bazı izinlere ve yapılaşma kurallarına tabi tutulmuştur.

14/11/1975 tarihinde yürürlüğe giren **İmar Kanununun** Ek 7 ve Md. 8’e ilişkin **Yönetmeliğin Kapsamına Giren Alanlardaki Belediye ve Mücavir Saha Sınırları Dışında Kalan köylerin ve Mezraların Yerleşik Alanlarında Uygulanacak Yönetmelik’in** Md. 3 ve 4’de köy ve obaların yerleşik alanlar tanımlanmış ve ne biçimde belirleneceği düzenlenmiştir.

02/11/1985, Sayı:18916 Mükerrer “**Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği’nin**” 5’ci Bölümünde belediye mücavir alan sınırları dışında planı bulunmayan köy ve mezraların yerleşik alanı ve civarı ile kırsal yerleşik alanlar ve civarına yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Buna göre;

Md. 43.’te *Belediye mücavir alan sınırları dışında planı bulunmayan köy ve mezraların yerleşik alanı ve civarı ile kırsal yerleşik alanlar ve civarının tespiti yer almaktadır. Buna göre ilgili idarelerce birisi harita mühendisi olmak üzere en az üç teknik personelden oluşan bir komisyon tarafından 1:1000 veya 1:5000 ölçekli hâlihazır haritalar veya kadastro paftaları üzerine yapılır” denilmektedir.*

Bununla birlikte Md. 44, ile Md. 61 arası maddelerde parsel genişlikleri, derinlikleri, bina cephe ve istikametleri, komşu mesafeleri, binalara kot verilmesi, yapı şartları, yapı ruhsat işleri gibi konular yer almaktadır.

18 Mart 1924 tarih ve 442 Sayılı Köy Kanununa eklenen 20/5/1987 tarih ve 3367 Sayılı Kanun’un Ek 17’nci maddesine göre “**Köy Yerleşme Alanı Uygulama Yönetmeliği**” çıkarılmış ve Md. 5’te köy yerleşme alanının tespiti, Md. 6’da köy yerleşme alanına ait harita veya ölçekli krokinin yapılması, Md.7’de köy yerleşme planının yapılması ile ilgili konular yer almıştır (Köy Yerleşim Alanı Uygulama Yönetmeliği, 1987).

Md. 5- “*Görevlendirilen komisyon köyün istikbaldeki gelişme durumunu dikkate alarak; ihtiyaç duyulan konut parsel sayısını, parsel büyüklüklerini, gerekli bulmuyorsa sosyal tesisler ve diğer genel ihtiyaçlar için tefrik edilecek arazi miktarını hesaplar, sonuç olarak köy yerleşme alanının ne genişlikte olacağına karar verir.”*

Md. 6- *Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, komisyon tarafından tespit edilen köy yerleşme alanının sınırlarını, sahada tespit eder. Tespit edilen bu alan kadastro görmüş olan yerlerde 1/1000 ölçekli harita üzerine işlenir. Kadastro görmemiş yerlerde ise 1/1000 ölçekli haritası veya ölçekli krokisi yapılır veya yaptırılır. Harita veya ölçekli kroki üzerinde belirlenen alan içinde, özel mülkiyete taşınmaz mal varsa, köy tüzel kişiliği tarafından kamulaştırılır veya uygulama dışında bırakılır.*

Md. 7- “*Hazırlanan harita veya ölçekli kroki üzerinde Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünce tespit edilecek teknik esaslara göre; konut, sosyal tesisler ve köyün diğer ihtiyaçları için gerekli parsel ve yolları ölçek dâhilinde işleyerek, köy yerleşme planını hazırlar” şeklinde ifade etmektedir.*

1924 tarihli 442 Sayılı **Köy Kanun’unun** ikinci faslında (Md. 13) köyde yapılması gereken mecburi işler yol yapımı, köy mey-

danı, köy odası, mescit vb. işler çok yüzeysel ele alınmış olup içerik ve kapsam açısından detaylandırılmamıştır.

Köy Yerleşme Alanı Uygulama Yönetmeliği'nde; Köy haritaları, köyün sosyal ekonomik durumu incelenerek konut parsel sayısı, parsel büyüklükleri, gerekli bulunmuyorsa sosyal tesisler ve diğer genel ihtiyaçlar, yerleşim alanının büyüklüğüne göre karar verilmektedir. Aynı zamanda mera niteliğini kaybetmiş araziler, tarım niteliği olmayan veya tarım niteliği düşük araziler öncelik verilmektedir. İmar Kanun ve Yönetmeliğindeki hükümlerinden bağımsız köyün gelişme alanları ile donatılarının artırılmasına yönelik mekânsal planlama kararları içermektedir (Öğdül vd., 2010). Yönetmelikte köyün mekânsal planlama sürecine ilişkin detaylar (planlama ekibi, envanter ve analiz, yöntem ve çıktılar vb.) yer almamaktadır. Tasarıma yönelik herhangi bir açıklama da bulunmamaktadır.

17/08/2011 tarihli ve 28028 sayılı “**Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin**” Md. 22'de; 3194 sayılı Kanunun Md. 27' başlığı ile “Köylerde yapılacak yapılar ve uyulacak esaslar” değiştirilmiştir.

Md. 27- Belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin yerleşik alanlarında, civarında ve mezaralarda yapılacak konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz. Ancak etüt ve projelerinin valilikçe incelenmesi, muhtarlardan yazılı izin alınması ve bu yapıların yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olması zorunludur. Köy yerleşik alan sınırları dışında kalan ve entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapıların yapı ruhsatı alınarak inşa edilmesi zorunludur... Onaylı üst kademe planlarda aksine hüküm bulunmadığı hallerde köy yerleşik alan sınırları içinde, jeolojik açıdan üzerinde yapı yapılmasında sakınca bulunan alanlar ile köyün ana yolları ve genişlikleri, hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde il özel idarelerince belirlenir... İmar planı olmayan köy yerleşik alanı sınırları içerisinde köyün ihtiyacına yönelik olarak ilk ve orta öğretim tesisi, ibadet yeri, sağlık tesisi, güvenlik tesisi gibi yapılar için imar planı şartı aranmaz. Ancak yer seçimi, valilikçe oluşturulan bir komisyonca hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde kesin sınırları ile belirlenir...

Bu düzenleme ile köy yerleşik alanlarının 5403 Sayılı “**Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun**” uygulanmaması özel-

likle yapılaşmanın yolu açılarak verimli tarım topraklarını, gıda güvenliğini ve kırsal yaşamı olumsuz etkileyebilecek ucu açık ve hangi amaçla kullanacağı bilinmeyen bir uygulamaya dönüştürülmüştür. Ayrıca 4708 sayılı “**Yapı Denetim Kanunu'nda**” yapılan değişiklikle ülkemizdeki tüm köylerin yanı sıra, belediyelerin yaklaşık olarak %70'ini oluşturan, nüfusu 5000 kişinin altındaki belediyelerin sınırları içinde ve mücavir alanlarındaki yapılaşmalar da yapı denetim sistemi dışına çıkarılmıştır.

Mevcut kanunların köy yerleşimlerine cevap verememesi gerekçesiyle “İçişleri Bakanlığı İdareler Genel Müdürlüğü” tarafından 2009 yılında “**Köy Kanunu Tasarı Taslağı**” gündeme gelmiştir. Tasarı taslağının çıkartılmasındaki amacı Md. 1'de; “**Köylerin; yönetim, organ ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarını, çalışma esaslarını belirlemek ve diğer kuruluşlarla ilişkilerini sağlamak**” olarak belirtilmiştir. Köylerin yetki ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla hazırlanmış olsa da köylerin mekânsal, sosyal ve politik açıdan değişimine sebebiyet verebilecek niteliğe sahiptir (Öğdül vd., 2010).

Köy Kanunu Tasarı Taslağında Köy yerleşim planı ve kırsal yenileme planı olmak üzere iki mekânsal plan tanımlaması yapılmıştır. Tasarı taslağında geçen “Köy Yerleşim Planı” şu şekilde tanımlanmıştır.

Md. 38 (1)- Köy yerleşim planı, köyün merkez ve yerleşik alan sınırını, bu alan içerisindeki yerleşim parselleri, hâlihazır konut ve diğer yapılarla ortak kullanımda olan yapılarının yerleşim düzenini, köy içi yolları ve bağlantılarını gösterir. Köy yerleşim planı, köyün mevcut yerleşimini ve gerektiğinde gelişme alanını ihtiva eder (Köy Kanunu Tasarı Taslağı, 2010).

Köy yerleşim planının gerekçesi, gelişmiş bir model benimseyerek köyün planlı bir şekilde gelişimini amaçlamış ve köyün idaresinin mülkiyet durumunu yeniden tanımlamıştır. Köy yerleşim planında yer alan, köyde yaşayan fakat evi bulunmayan ihtiyaç sahiplerine arsa verilmesi içeriği genişletilmiş ve köye dönüş teşvikini arttırmak için köy nüfusuna kayıtlı kişilerde bu kapsam altına alınmıştır (Öğdül vd., 2010).

Bununla birlikte yeni bir **Köy Kanunu Tasarı Taslağı** Ocak 2013'te İçişleri Bakanlığı tarafından Meclis'e gönderilmiştir. Bu taslakta “Köy Yenileme Planı” **Md. 37'de;**

Md. 37 (1)- Köylerde; tarıma ilişkin ortak kullanım alanları ve organize tarım alanları ile hayvancılık alanlarının oluşturulması, yerleşim alanları ve hayvan barınaklarının ayrılması, çevre düzenlemesi ve konut kültür ilişkisini gözetilecek şekilde yapılaşmanın sağlanması, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturulması, köyün tarihi ve kültürel dokusunun korunması ve afet riskine karşı tedbirler alınması amacıyla köy yenileme planı yapılabilir.” denilmiştir (Öğdül, 2013).

Kırsal Yenileme Planı, bütüncül olarak yerleşimin tamamını kapsayan bir mekânsal planlamadan ziyade belirli bir amaca yöneliktir. Bu amaçlar; arazi toplulaştırma, hayvancılık alanlarının oluşturulması, tarım ortak kullanım alanlarının oluşturulması, çevre düzenlenmesi vb. kısmi konuları kapsamaktadır (Öğdül vd., 2010; Kutlar, 2015).

17/08/2011 tarihli ve “**28028 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK/648)**”, planlama açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Kentleri olduğu kadar kırları da etkileyen KHK/648 ile İmar Kanunu’na Ek Md. 4’de getirilmiş olup mera, yaylak ve kışlaklar, üzerinde yapılaşma bulunan alanlar, öncelikli olarak geleneksel kullanım amacına uygun olarak kullanılması şartıyla talep sahiplerine geçici yerleşim yeri olarak tahsis edilebilmesi mümkün hale gelmiştir (Öğdül, 2013).

2012 yılı ve 6360 Sayılı “**On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**” ülkemizde kırsal yerleşimler için önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. 6360 Sayılı Kanun ile köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasıyla köyün kavramsal tanımından mekânsal gelişimine ilişkin yasal konununun değişmesini içeren önemli bir süreci başlatmıştır. Çünkü bu Kanun ile 30 İl’e bağlı İlçelerin mülki sınırları içerisinde köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalleye dönüşmüş, belediyeler belde ismiyle bağlı buldukları belediyelere katılmış, bucak teşkilatları kaldırılmıştır (Eroğlu, 2013).

6360 Sayılı Kanun’un Md. 3’te;

Md. 3- “Büyükşehir Belediyeleri tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun tip mimari projeler yapar veya yaptırır. Tip mimari projenin uygulanacağı alan sınırını belirlemeye ilgili ilçe belediyesi yetkilidir ...” denilmiştir.

11/07/2021 tarihli ve 31538 Sayılı “**Plansız Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğinin**”de;

Md. 22- Köy ve mezraların yerleşik alanları ve civarı ile kırsal yerleşik alan ve civarları içerisinde köyün ihtiyacına yönelik ilk ve orta öğretim tesisi, ibadet yeri, sağlık tesisi, güvenlik tesisi gibi yapılar için imar planı şartı aranmaz. Ancak bu yapıların yer seçimi, ilgili idaresince oluşturulan bir komisyonca hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde kesin sınırları ile belirlenir” denilmiştir.

Ülkemizde her tür ve ölçekteki mekânsal planların yapımına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleyen 14.06.2014 Tarihli ve 29030 Sayılı “**Mekânsal Planlar Yapım**

Yönetmeliği’nde” köylere yönelik herhangi ibarenin olmaması önemli bir eksikliktir. Sadece Çevre Düzeni Planlarının hazırlanması sürecinde, planlama alan sınırları kapsamında Md. 19/g’de kentsel ve kırsal yerleşme alanları ve arazi kullanımı veriler elde edilmesi şeklinde öngörülmüştür.

Köylerin kentsel imar plan politikalarından ayrı bir planlama ve tasarım yaklaşımının ele alınması gerektiği önemli bir konu haline gelmiştir. Köylere dair yerel yönetimler, mevcut imar planlama pratiğinin ötesinde yeni bir anlayışa doğru yönelmiştir. Bu bağlamda Ülkemizde Köy Tasarım Rehberleri (KyTR), 2013 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu’na eklenen bir madde ile mevzuata girmiştir. 12.07.2013–**6495 Sayılı Kanun’un** Md. 73. ile **3194 Sayılı İmar Kanunu’na** eklenen Md. 8/g’de köy tasarım rehberlerinin tanımı verilmiştir.

Md. 8/g: Yerleşme ve yapılaşma özellikleri, mimari doku ve karakteri, gelişme düzey ve potansiyeli açısından önem arz eden köylerde bu özellikleri korumak, geliştirmek ve yaşatmak amacıyla muhtarlık katılımı ile ilgili idarelerce köy tasarım rehberleri hazırlanabilir. Köy tasarım rehberleri ilgili idare meclisi kararı ile onaylanır ve uygulanır. (İlgili İdare, belediye alan ve sınırları içinde Belediye, dışında ise Valiliktir) (İmar Kanunu, 1985).

Ancak mevzuatta KyTR’nin içeriği, ayrıntıları ve planlama ile ilişkisi henüz tanımlanmamış ve herhangi bir yönetmelik ya da bir yönerge bulunmamaktadır.

KyTR, ülkemizde akademik ve kurumsal ortamda yoğun bir şekilde tartışılmakta ve çalışmalar yürütülmektedir. Ülkemizde “KyTR” çalışmaları ilk olarak 2015 yılında Kastamonu Küre Ersizlerdere KyTR örneği ile başlamış; Küre Dağları Milli Parkı Bartın Bölümü Köyleri; Denizli Merkezefendi ve Pamukkale ilçeleri, Kaş, Beziğân Köyü Köy Tasarım Raporu çalışmaları, Erdek- Yukarıyapıcı ve Ödemiş Bademli, Antalya Elmalı örneği vb. çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalarda çoğunlukla yerleşim, yapı, yapısal kimlik, parsel ve yapı ilişkisi ve yerleşimin kültürel değerleri üzerinde odaklanılmıştır. Ülkemizde KyTR çalışmaları oldukça yeni bir kavramdır ve yapılan çalışmaların amaç ve kapsam içeriği açısından irdelendiğinde çoğunlukla köylerin yapısal ve mimari özellikleri üzerinde yoğunlaştığı, yerel sivil mimari kimlik değerlerinin daha çok ön plana çıkartıldığı görülmektedir (Demirel vd., 2020).

4. Genel Değerlendirme ve Öneriler

4.1. Kırsal Alan, Kırsal Yerleşim ve Köy Kavramlarına Yönelik Genel Değerlendirme ve Öneriler

Kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy kavramları aynı parametreleri barındıran iç içe geçmiş kavramlardır. Bu kavramlar nüfus yoğunluğu, ekonomik yapı, sosyal ilişkiler, yaşam bi-

çimleri gibi pek farklı parametreleri içinde barındıran ve birbirinden ayrılan kavramlardır.

Söz konusu ilişkili parametrelerin (sosyal, demografik, ekonomik, çevresel, vb.) zaman içerisinde dönüşümü ve değişimi kesin bir kavramsal yaklaşımı ortaya konulmasını zorlaştırırsa bile kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy kavramlarını birbirinden ayıran kavramsal parametreleri belirlenmesi, buna yönelik bir kavramsal tanıma gidilmesi, mevzuatta ve kurumlarda ortak bir dil kullanımına gidilmesi mevcuttaki belirsizliği ortadan kaldıracaktır.

Kırsal alan kavramı, “kent dışında kalan alanlar” ya da kent-kır ayırımıdan yola çıkarak çok yüzeysel yapılan tanımlama ile kırsal alanları tam anlamıyla yansıtmadığı görülmektedir. Kırsal alanların doğal ve fiziksel özellikleriyle, işlenmiş ve karakterize edilen arazi kullanımları, düşük yapılaşma, ortak mirasa ait olma hissi gibi sosyal ve kültürel normları da içinde barındırmaktadır (Erdem, 2012). Sonuç olarak, kırsal alanlar “*Dünya nüfusunun çoğunu oluşturan, kentsel yerleşim alanları dışında kalan, 20.000 nüfustan fazla, kendine özgü doğal, kültürel ve sosyal değerleri barındıran, koruyan ve kentlere göre kendine özgü alanlar*” şeklinde tanımlanabilir.

Kırsal yerleşimler, kırsal alanın bir parçasıdır fakat daha küçük bir birimi ifade etmektedir. Kırsal yerleşim, köylerle birlikte henüz köy bile olmamış (köy altı yerleşimleri, kom, mezra, oba, kışlak, yaylak vb.) yerleşmeler kent sayılma aşamasına ulaşmamış kasabaları içerisinde barındırmaktadır (Tunçdilek, 1971). Kırsal yerleşim “20.000 ve daha az nüfusa sahip, çok sayıda ve dağınık bir yapıda olup, yerleşimde doğal çevrenin baskın olduğu ve ona göre yerleşimin şekillendiği, sosyal ve kültürel faktörlerin etkin bir şekilde günlük yasa yansıdığı, tarım ve hayvancılığın daha yoğun bir şekilde yapıldığı yerleşimlerdir” şeklinde tanımlanabilir.

Köyler ise, kırsal yerleşimi oluşturan en baskın üniteleridir (Tütengil,1979). İklimsel bölgeleri, topoğrafik yapıları, bitki örtüsü, arazi mülkiyeti, sosyo-ekonomik yapısı, doğal afetlere maruz kalma düzeyi, ulaşım ve tarım seviyesi gibi kendine özgü doğal, kültürel ve sosyal bir kimlik yapısı vardır. Genel anlamıyla köy; “*Yüz yüze ilişkilerin yoğun olduğu, örf, adet, gelenek ve göreneklerin yasatıldığı ve gelecek nesillere aktarıldığı, sosyal ve kültürel yapıların günlük yaşam şekillerini etkilediği, doğal kaynakların bağımlı, coğrafyanın getirisi ile üretimi şekillenen düşük nüfus yapısına sahip yerleşimlerdir*”.

İdarî anlamda köy ise, “*Türkiye'nin idari bölünüş sistematigi içinde muhtarlar ve ihtiyar heyetleri tarafından yönetilen, herhangi bir coğrafi mekânda yer tutan, sınırları belli olan, düşük nüfus yoğunluğuna sahip yerleşim alanlarından ve köyün arazisinden (tarım alanları, çayır-mera, orman, kayalık, göl ve bataklık alanları, akarsu yatakları, vb.) oluşan kırsal alanın en küçük yerleşim birimidir*” şeklinde tanımlanabilir.

4.2. Köy Mekânlarının Planlanma ve Tasarım Sürecine Yönelik Genel Değerlendirme ve Öneriler

Ülkemizde 3194 İmar Kanunu'na dayanılarak 2009 yılında çıkarılan “*İmar Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*” ikinci bölümün Md. 6'da planlama kademeleri verilmiştir ve her planlama kademesinin bir üst planlama kademesinin ilke ve hedeflerine uyulması gerektiği söylenmiştir.

3194 Sayılı Kanun'un ikinci bölümün Md. 6'da; Planlama kademeleri amaç ve kapsamı bakımından hiyerarşik sıralamaya göre, “Mekânsal Strateji Planı”, “Çevre Düzeni Planı”, “İmar Planı” ve “Kırsal Yerleşme Planından” ibarettir. İmar planları ise temelde “Nâzım İmar Plânı”, “Uygulama İmar Plânı”, “Mevzii İmar Planı”, “Revizyon İmar Planı”, “Ek İmar Planı” vb. olarak hazırlanır ve her plan, yürürlükteki üst planların ilke ve hedeflerine uyar ve bir alt planı yönlendirir. Planların hazırlanmasında kademeler arası karşılıklı etkileşim esas olup, üst planlarda sınırlandırılmayan veya belirtilmeyen hususlarda alt plan kararlarına uyulur şeklinde tanımlanmıştır. Ülkemizde günümüze kadar kırsal planlama ve köy planlaması ayrı bir planlama yaklaşımı olarak değil kırsal kalkınma politikaları kapsamında ele alınmış ve mekânsal boyutu dikkate alınmamıştır. Özellikle Çevre Düzeni Planı ve Nâzım İmar Planlarında kırsal alanlar “mevcut haliyle korunacak alanlar” olarak bırakılmış ve kırsal yerleşmeler için ise “korunacak” ibaresi dışında karar üretilmemiştir (Öztaş ve Karaaslan, 2017). Kırın korunmasıyla ilgili çoğunlukla başarısız olan kısıtlayıcı plan kararları dışında planlama araçları ortaya konulmamıştır (Öğdül, 2019).

Ülkemizde planlama kademesi, ülke yüzeyinden başlayarak en küçük yerleşim birimine kadar inmektedir. Günümüze kadar yapılan planlama çalışmaları ülke, bölge ve kent düzeyinde kalmış ve köy düzeyine inmemiştir. Bu planlama politikaların yerleşme birimleriyle değil, yerleşim sistemleri ile mekânsal ilişkilerin kurulması gerektiği kabul görmeye başlamıştır (Emi-nağaoğlu ve Çevik, 2005).

Kentsel alanlarda planlama ve tasarım politikaları ve araçları sıklıkla gündeme gelirken köy ve kırsal yerleşim mekânlarına yönelik ne yazık ki gündem oluşturulamamış ve ihmal edilmiştir. Mevcut mevzuat çerçevesinde köylere yönelik planlama ve tasarım politikaları oldukça çok genel ve yetersizdir. Planlama kademesinin en altlarında bulunan köy yerleşimine yönelik planlama çalışmaları tam olarak hangi hiyerarşi içerisinde değerlendirileceği ve hangi mevzuata tabi tutulacağı konusunda bir karmaşa bulunmaktadır.

3194 sayılı “*İmar Yasası*” yapıli çevre için önemli bir araçtır. Ancak İmar Yasası'nda görülen eksikliklerden kaynaklı olarak kentsel alan uygulamalarında görülen tek tip yapılaşma, kimlik-sizleşme gibi olumsuz durumlarla birlikte kırsal yerleşimler için aynı durumun söz konusu olabileceği konusunda endişe uyardırmaktadır. Ayrıca 2012 yılında çıkarılan 6360 Sayılı Kanun'la

Büyükşehir Belediyelere bağlanan köylerin mahalle statüsüne getirilmesi ve tüzel kişiliklerinin ortadan kaldırılması, imar plan uygulamalarına maruz kalması hızlı bir şekilde yapılaşmanın artması ile birlikte geleneksel yaşamı ve yerel kimliğinin kaybolmasına yönelik çok yönlü olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilecektir (Öğdül, 2013; Yeniğül, 2017; Görgün ve Yörür, 2018). Bu kanunla, mahalleye dönüşen köylerin mevcut yapılaşmaları bazı koşullara bağlı olarak ruhsatlandırılarak yapılaşmayı yasal hale getirilmesi ve köy tüzel kişiliğine ait bütün mallar, (mera vb.) belediyelere geçmesiyle köyün orta malı olmaktan çıkması da olumsuz bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Bu kanunla birlikte 29 İl Özel İdaresinin, 9.652 tanesi orman köyü olmak üzere 16.082 köyün tüzel kişiliği kaldırılmış ve ülkemizde yaklaşık 34.500 adet köyün yaklaşık yarısı (%47) köy statüsünden çıkarılmıştır. Bu uygulamanın, Avrupa Özerklik Şartı'na göre hizmetin yerinden verilmesi ilkesine aykırı olduğu, temsil kademelerinin yerelden merkeze kaydığı, bu şekilde yerel idarelerin gücünün azalacağı ve merkezîyetçiliğin artacağı tartışmalarını da beraberinde getirmektedir (Öğdül, 2013). 6360 Sayılı Kanun birçok yönden eleştiri yapılmasına rağmen özellikle kırsal alanların merkezi politikalarla değil yerel yönetimlerin kırsal alanlara dair ilgisini artırarak yenilikçi ve katılımcı yaklaşımların geliştirmelerine imkân sunacağı da öngörülmektedir (Tekeli, 2016; Yıldırım, 2017; Öğdül, 2019).

Köy yerleşimlerinin planlamasına dair mevzuatlar incelendiğinde "**Köy Yerleşim Alanı Uygulama Yönetmeliği**" ile "**Köy Kanununun Tasarı Taslağı**" hükümleri önemli bir yer tutmaktadır.

Köy Yerleşim Alanı Uygulama Yönetmeliği içerik bakımından köy yerleşimlerinde yapı onarımı, yenilemesi gibi belirli bir amaçla yola çıkmıştır. Yani kırsal alanların yenileme projesi olarak görülmüştür. Bu Yönetmelikte tarım niteliği olmayan ya da verimliliği düşük, mera niteliğini kaybetmiş arazilerin öncü olarak köy gelişim modeli önerisi verilmiştir. Burada köyün kullanım değeri düşmüş, tarım ve hayvancılık gibi ekonomik gelir kaynağına etkisi olmayan parsellerin yapıya açılmasına ve köy yerleşim dokusunun yenilenmesine ve genişlemesi yol açmıştır. Yönetmelikte; yapılaşmaya açılan parsellerin köyün kendine özgü yapı parsel özelliklerinin korunması, parselde yer alacak yapıların köyün yerel mimari özelliklerinin çerçevesinde yapılması, parselin peyzaj karakter ve kimlik değerlerinin korunması, kente özgü yapılaşmaların engellenmesi vb. ibare yer almaktadır. Bu durum ileriye dönük yapılacak planlama çalışmalarında sorun teşkil edeceği öngörülmektedir. Özellikle yapılaşmaya açılan parsellerin aynı kentsel alanlarda görülen tek tip yapılaşmaya mı gidilecek?, Köyün yerele özgü kimlik değerleri korunacak mı? yoksa yok mu olacak?, Parsellerin emlak değerlerinin artarak ranta neden olacak mı? vb. soruları da akla getirmektedir.

"Kırsal Yenileme Planı" köydeki yapılarının onarım, yenileme düşüncesi yerine kentsel dönüşüm projelerinin kırsal alana yansımaları olarak kurgulanacağı endişesi uyandırmaktadır. Aynı

zamanda, köyün planlı gelişmesiyle birlikte ikamet şartı aranmaksızın köy nüfusuna kayıtlı, ihtiyaç sahiplerine arsa verilmesi köye dönüş kapsamında olumlu ve teşvik edici olarak düşünülse de köylerin kendine özgü örf, adet ve kültürel değerlerinin asimilasyon olması gibi sosyal açıdan olumsuz değişimlerin olabileceği göz ardı edilmiştir.

"Köy Yerleşim Planı" dair mevzuata bakıldığında, köyün nasıl yenileneceği, genişleyeceği ve nüfus artışının nasıl sağlanacağı konularına değinilmiş ancak burada köylerin kendine özgü bir dokusu, ekolojik yapısı, örf, adet gibi kültürel değerleri göz ardı edilmiştir.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 Sayılı Kanun'un gerekçesinde, daha az maliyetler daha fazla hizmet sunulması düşüncesiyle yola çıkmıştır. Ancak bu anlayışla yapılan düzenlemeler hizmetin en yakından yapılması anlayışından uzaklaşmıştır (Aksu, 2012; Çukurçayır vd., 2014). Köy yönetimi kentsel toplumsal yapılara göre daha geleneksel yapısından dolayı hemen hemen her konuda iş birliği, dayanışma ve birlikteliğe dayanan bir yapı mevcuttur. Kentlerde mahalleler yönetsel bir işlevi olmadığı gibi anlamını kaybetmiş sembolik birimlere dönüşmüştür (Çukurçayır vd., 2014).

6360 Sayılı Kanun ile mahalle statüsüne getirilen köyler hiçbir tüzel kişiliği kalmadığı gibi kırsal alanın planlanmasında Köy Muhtarı, İhtiyar Heyeti, Kaymakam ve Vali devre dışı bırakılmış kırsal alan yönetimine dair tüm yetki ve sorumluluk Belediyelere bırakılmıştır. Köyde yaşayan bireylerin kendi yerleşim alanları ile ilgili tüm haklarını kaybetmiş ve birçok hükümlerle de karşı karşıya kalmıştır. Bu hükümler, köyde yaşayan insanların ekonomik ve sosyal açıdan etkilemesini gündeme getirmiştir (Aksu, 2012).

Konuya ilişkin öneriler şu şekilde özetlenebilir;

- Köylerin özgün ekolojik değerleri, doğal, kültürel ve sosyal kimlik değerlerinin korunması, yaşatılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması ancak mevcut mevzuatın olgunlaştırılması ve revize edilmesi ile mümkündür. Bugün "geleceğimizin sigortası olan köyler" hedefi ile bugüne kadar ihmal edilen köylerin sürdürülebilir, bütüncül kararlar ile özüne ve yerel kimliğine uygun bir şekilde devlet politikası kapsamında önem ve öncelik verilmesi gerekmektedir.
- Ülkemizde kırsal alan, yerleşim ve köyleri kapsayan planlama ve tasarım politikaları bütüncül olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Özellikle ülkemizdeki planlama kademesi köy düzenine kadar inilmeli ve planlama ve tasarım ölçek ayrıntıları kapsamında mekânsal ilişkileri kurularak yerele özgü doğal, kültürel ve sosyal kimlik değerleri koruyan, gelecek nesillere aktarımını sağlayan bütüncül, sürdürülebilir ve ekolojik tabanlı bir yaklaşım içermelidir. Bununla birlikte kırsal alan tipolojiler tanımlanmalı ve bunlara yönelik politika araçları da çeşitlendirilmelidir.
- Köyler, orta malları, tarımsal üretim alanları, bahçeler, doğal çevre ve köyde yaşayanlar ile bir bütün olarak ele

- alınmalıdır (Öğdül, 2002). Köylerin sürdürülebilirliği için sadece yapılaşma mantığı ile değil köyün tarımsal arazi kullanımı, doğal kaynakların devamlılığı, yerel geçim kaynakları ve istihdamı ve köyün yaşam kalitesi de düşünülerek mekânsal planlama ve tasarımın yapılması hedeflenmelidir.
- Köylerde 6360 Sayılı Yasal düzenleme ile tıpkı kentler gibi tek tip ve kimliksiz olma sorunsalı ile karşı karşıya gelmiştir. Köy ve beldelerin mahalle statüsüne çıkartılmasıyla mekânsal olarak tanımsız ve kimliksiz yerleşim yerleri haline gelme riski söz konusu olmuştur. Bu yüzden 6360 Sayılı Kanun tekrar ele alınmalı ve güncellenmelidir. Kırsalın kendine özgü yapıları koruyan, bütüncül, sürdürülebilir ve kır-kent ayrımını ortaya koyan bir bakış açısıyla revize edilmelidir. Bu kanun kentlerin çekici yönlerini kırsalın özgü kimliğine nasıl entegre edilebilir ve kırsal nasıl geliştirilebilir anlayışı ile yola çıkılmalıdır.
 - Ülkemizde kırsal yerleşmeler için yerel koşullarına uygun İmar planları, köy tasarım rehberleri dışında bütüncül planlama ve tasarım araçlarına ve modellerine ihtiyaç bulunmaktadır.
 - Mevzuatta kırsala ve köylere yönelik planlama ve tasarım süreçleri için ortak bir dil, ölçek ayrımı düzeyleri, mekânsal kapasiteler ve standartlar gibi detaylar tanımlanmalıdır.
 - Köy planlama ve tasarım süreçleri bütüncül, ekolojik, disiplinler arası ve katılımcı bir anlayışla ele alınması gerekmektedir. Köylerin planlama, tasarım ve yönetiminden sorumlu ve yetkili olan İl Özel İdarelerin uzman plancı ve tasarımcı kapasitesinin artırılması ve gerekli alt yapı imkânlarının geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.
 - Köy tasarım rehberi, ekonomik, kültürel, ekolojik, estetik, sosyal, teknolojik ve yasal birleşenlerin ilişkili ve etkileşimli olduğu, mekânsal yaşam kalitesinin artırılmaya çalışıldığı bir uzmanlık alanıdır. Bu nedenle temel disiplinler olan yapı mimarları, peyzaj mimarları, şehir plancıları, iç mimar gibi disiplinlerin iş birliği çerçevesinde hazırlanmalıdır. Her mesleki disiplinin çalışma sınırları, ölçükleri ve ortak noktaları belirlenerek interdisipliner bir araç olması sağlanmalıdır.
 - Her köy yerleşimi için köy tasarım rehberleri alana özgü olacak şekilde oluşturulmalıdır. Her rehber "yerleşime ve yerele özgü" ve "tematik" olarak oluşturulmalıdır. Böylelikle köylerin ayrılaşmasının önüne geçmek, kendine özgü kimlik değerlerini ortaya çıkartmak, korumak, geliştirmek, bütüncül ve sürdürülebilir bir anlayışa sahip mekânsal düzenleme aracı olmasını mümkün kılacaktır.
 - Köy tasarım rehberleri, mevcut kaynak ve mekânsal değerleri ile köy halkının ihtiyaç, talep ve eğilimleri arasında denge ve uyumun sağlamak üzere birbirleriyle buluşturan, yerleşim, ekolojik değerleri, biyolojik çeşitliliği, peyzaj karakter özellikleri, yapı, parsel ve bahçelerin yerele özgü özellikleri, açık ve yeşil alanları, tarihi ve kültürel yapısı, vb. kriterler dikkate alınarak geleceğe yönelik uygulanabilir ve optimal bir yaklaşımı içermelidir.

5. Sonuç

Günümüzde birbirine benzeyen, tek düze yapılaşmaların görüldüğü kentlerden ziyade köyler kendi kültürel, doğal ve sosyal özellikleri bakımından zengin kendine özgü kimlik değerlerini barındıran yerleşimlerdir. Kırsal alanlar ve özellikle köyler yakın zamana kadar mekânsal planlama ve tasarım politikaları açısından önemsenmeyen bir konu olmasına rağmen değişen çok yönlü koşullar kapsamında önemli bir değer haline gelmiştir. Ancak günümüzde köyler ve çevresinde yerel kimlik değerlerinin azalması veya kaybolması, köylerde yapılaşmanın artması, su kaynaklarının ticarileşmesi, orman alanlarının tahribi, tarımsal ve hayvancılık üretimin azalması, dış sermaye yatırımlarının artması, sürdürülebilir kalkınma adına yerel kaynak değerlerine zarar verilmesi vb. konularda korunmasız ve her türlü müdahaleye açık hale geldiği de görülmektedir. Ülkemizin de taraf olduğu birçok Uluslararası Sözleşmelerde ve toplantılarda özellikle kırsal alanların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yerel kimliğin korunması, doğal kaynakların değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması, tarımsal üretimin desteklenmesi ve üst ölçekli planlamalarla bütünleştirilmesi vb. hedeflere yönelik yaklaşımlar kabul görmüştür.

Sonuç olarak, kırsal yerleşimler ve köylere yönelik mevzuatın güncel, bütüncül, ilişkili ve ayrıntılı olmaması nedeniyle uygulamada farklı yorumlara ve çok yönlü sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle kırsal alan, kırsal yerleşim ve köy ile ilgili kavramsal, mülki idari, yönetsel, mekânsal planlama ve tasarım boyutlarının sürdürülebilir ve bütüncül olarak ele alınması, gelecekteki ihtiyaç ve koşullara göre mevzuatın revize edilmesi gerekmektedir.

Kırsal yaşamı ve köylerin, doğa ile uyumlu doğal ve kültürel kimlik değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında yasal düzenlemeler, planlama/tasarım ve yönetim süreçleri özellikle kırsal yaşamı ve gıda güvenliğinin geleceğini güvenli hale getirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

"Köyler, yaşamın ve kentlerin geleceğe yönelik sigortasıdır" mottosuyla söylem ve eylemler gerçekleştirilmelidir.

Teşekkür ve Bilgi Notu

Bu çalışma SDÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık, Planlama ve Tasarım Anabilim Dalında, Ekim 2022 tamamlanan ve "Sürdürülebilir Köy Tasarım Rehberi Modeli; Hisarardı Köyü Örneği" adlı Doktora tezinin bir bölümünden geliştirilerek üretilmiştir. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi BAP (SDU-BAP/FDK-2020-7491 no'lu proje) kapsamında desteklenmiştir. Makalede ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada etik kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

- Aksu, İ. F. (2012). On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi. TASAV (Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı) Bilgi Notu, (1), 1-12.
- Apan, A. (2016). Bütünşehir modeli ve taşra yönetimine etkileri. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 25(1), 1-24.
- Aydemir, Ç. (2022). Sürdürülebilir Köy Tasarım Rehberi Modeli; Hisarardı Köyü Örneği. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Belediye Kanunu. (2005, 03.07). 5393 Sayılı Kanunu. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>
- Çalışır Hovardaoğlu, S. (2021). Köy Kanunu Uygulamaları ve Köy Gezileri Çerçevesinde Kayseri Köy Merkezlerinde Modernleşme (1923-1945). Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 17(33), 161-190.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (2011, 17.08). 28028 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK/648). Resmî Gazete (Sayı: 28028). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110817-1-1.htm>
- Çukurçayır, M. A., Negiz, N., Yemen, Ö. G. A. (2014). 6360 Sayılı Kanun'un Uygulamasında Köy (İü) Mü Mahalle (li) Mi?: Katıl (a) mayanlar Açısından Bir Değerlendirme. Uluslararası XI. Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı: Afro- Avrasya Coğrafyasında Kamu Yönetimi Uygulamaları ve Sorunları. Ankara: TODAİE Yayınları, Ankara.
- Demirel, Ö., Gül, A. ve Aydemir, Ç. (2020). Kır/Köy-Kültür-Turizm Bağlamında Köy Tasarım Rehberleri (13. Bölüm). Kültürel Miras Değeri, Yerel Kimliği ve Köy Planlaması & Tasarımı Açısından İslamköy'ün Mevcut Durumu ve Geleceği (s:221-238). Ankara, Astana Yayınları Erişim adresi: <http://www.astanayayinlari.com>.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Erişim adresi: (18.11.2020):https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_KirsalKalkinma.pdf
- Diñç, G., Gül, A. (2021). Estimation of the future land cover using Corine land cover data. Tema. Journal of Land Use, Mobility and Environment, 14(2), 177-188.
- Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2005). Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım ve Planlama Politikalarının Bölgesel Ölçek İçinde Değerlendirilmesi. Planlama Dergisi, 32, 72-81.
- Eminağaoğlu, Z., Çevik, S. (2007). Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım Politikaları ve Araçlar. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 22(1), 157-162.
- Erbey, D., Kotas, P., Mamunlu, H., Ögdül, H., Özeydin, G., Söğüt, S., Ünver, Ö., Üstündağ, K. (2012). Özgün Kırsal Yerleşme Dokularının Sürdürülmesine Yönelik Bir Model Önerisi: Balıkesir Köyleri Örneği. GreenAge Symposium, Mimar Sinan Fine Arts University, Faculty of Architecture, 26-27 April 2012, s.1-16, İstanbul, Türkiye
- Erdem, M. (2012). Kırsal Yerleşim Peyzaj Kimlik Özelliklerinin Tespiti, Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Değerlendirme Matrisi Önerisi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, T. (2013). Yerel yönetimlerde reform ve 6360 Sayılı Kanun üzerine bir değerlendirme. Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi, 4(21), 69-80.
- Fidan, A. (2013). Köy Kanunu Tasarı Taslağına İlişkin İncelemeler İrdemeler ve Öneriler. Kent Akademisi, 6(13), 1-8.
- Geray, C. (1985). Türkiye'de Köysel Yerleşme Düzeni. Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, İstanbul-1985.
- Görgün, E. K., Yörür, N. (2018). Kırsal Yerleşmelerde Özgün Dokunun Korunmasında Bir Araç Olarak Köy Tasarım Rehberleri: Ödemiş Bademli Örneği. Kültür Envanteri, 17(17).
- Gül, A., Bostan, Ç. (2018). Kentsel Tasarım Çalışmalarında İnterdisiplinler Arası İşbirliği. ISUEP2018 Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük Tam Metin Bildiri Kitabı, 4, 499-506.
- Gül, A., Aydemir, Ç., Akın, T., Cesur, B., Demirel, Ö. (2020). İslamköy Yerel Öz Kimlik Değerleri ve Algusal Düzeyi (Bölüm 7). Kültürel Miras Değeri, Yerel Kimliği ve Köy Planlaması & Tasarımı Açısından İslamköy'ün Mevcut Durumu ve Geleceği (s:221-238). Ankara, Astana Yayınları, Erişim adresi: <http://www.astanayayinlari.com>.
- Gül, A., Bostan, Ç., Akın, T. (2019). Kırsal Yerleşimlerde Yerel Kimlik ve Mekânsal Tasarımın Önemi. III. Congress of International Applied Social Sciences Uluslararası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi C-İASOS 2019. ISBN: 978-606-94423-1-9, 04th-06th April 2019, p.377-388. Çeşme- İzmir.
- İmar Kanunu. (1985, 03.05). Resmî Gazete (Sayı: 18749) (Ek 2013, 12 Temmuz tarihli 6495 sayılı 73 md. 8/ğ maddesi eklenmiştir). Erişim adresi: (14.10.2020):<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf>.
- İmar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı. (2009). 3194 Sayılı Kanuna Dayanılarak Çıkarılan Kanun. Erişim adresi: (19.10.2020): <https://osbuk.org/3194-sayili-imar-kanununda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-tasarisi-taslagi/>
- İrdem, İ., Mutlu, A. (2016). 6360 Sayılı Yasayla "Kır-Kent" Kavramlarının Muğlaklaşması Sorunu ve Olası Sonuçları. KAYSEM, 10, 159-176.
- Keleş, R. (1998). Kent Bilimleri Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK yayınları.
- Köy Yerleşim Alanı Uygulama Yönetmeliği. (1987, 20.08). Resmî Gazete (Sayı: 19550). Erişim Adresi: (15.10.2020):<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=21092&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği. (2021,15.04). Resmî Gazete (Sayı: 31455). Erişim adresi: (08.03.2022):<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.31455.pdf>
- Köy Kanunu. (1924, 07.04). Resmî Gazete (Sayı: 68). Erişim Adresi: (08.03.2020): <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf>
- Köy Kanunu Tasarı Taslağı. (2009). Erişim Adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/basbakanliga-sunulan-ayrimcilikla-mucadele-ve-esitlik-kanunu-tasari-taslagi-ve-koy-kanunu-tasari-taslagi>
- Kutlar, Y. (2015). Kırsal Yerleşimlere İlişkin Mekânsal Tasarım Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi ve İzmir Çınardibi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kültürel Miras Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım, İstanbul.
- Mekânsal Planlama Müdürlüğü. (2022). Kırsal Alanlara Yönelik Çalışmalar. Erişim Adresi: (20.03.2022): <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.31455.pdf>
- Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği. (2014, 14.06). Resmî Gazete (Sayı: 29030). Erişim Adresi: (12.05.2020): <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm>
- On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012). Erişim Adresi:05.09.2020):<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6360&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Ögdül, H. (2002). Kırsal Alanlara Yeni Yaklaşımlar. Planlama (TMMOB Şehir Pl. Odası), (1), 45-50.
- Ögdül, H., Erbaş, E., Kap, D., Tekkökoğlu T. (2010). Köy Kanunu Tasarı Taslağı Hakkında Görüş. Erişim adresi: <http://www.planlama.org/>.
- Ögdül, H. (2013). Kırsal Mekân Politikalarında Yeni Dönem. Mimarlık.371. 44-48. Erişim adresi: (02.02.2022): <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=385&RecID=3153>.
- Ögdül, H., Kap Yücel, S. D., Öktem Ünsal, B., Aksümer, G. (2018). Kırsal Mekânda Yeni Düzenleme Araçları; Köy Tasarım Şeması, Köy Tasarım Rehberi ve Eylem Projeleri. Planlama Dergisi, 28(Supp: 1), 52-72.
- Ögdül, H. (2019). Kırsal Alanların Değişimi ve Kırsal Planlama Çerçevesinde Bir Değerlendirme. Mimar. İst, 66, 41-49.

- Özdemir, G. (2015). Köy Tasarım Rehberleri ve Denizli Örneğinde Kırsal Peyzaj Planlama Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın.
- Öztaş, Ç. Ç., Karaaslan, Ş. (2017). Türkiye'de Kırsal Planlama ve Farklı Ülkelere Ait Kırsal Planlama Örnekleri. *Kent Akademisi*, 10(32), 432-465.
- Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği. (1985, 02.11). Resmi Gazete (Sayı:18916 Mükerrer). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=4882&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5>
- Plansız Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2021,11.07). Resmi Gazete (Sayı: 31538). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210711-2.htm>
- Simavlı, A. (2013). Kırsal Planlamada Köy Tasarım Rehberlerinin Uygulanabilirliği: Kocaeli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi, İstanbul.
- Şahin, S. (1998). Bartın İlinin Beşeri Coğrafyası. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). Kır-Kent Tanımı. Erişim Adresi: (25.02.2021):<http://www.resmiistatistik.gov.tr>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2022). Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri. Erişim Adresi: (12.02.2022): <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>
- TDK. (2020). Köy Kavramı. Erişim adresi (9.11.2020): <https://sozluk.tdk.gov.tr/>
- Tekeli, İ. (2016). İzmir İli/Kenti İçin Bir Tarımsal Gelişme ve Yerleşme Stratejisi. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi Yayınları
- Temurçin, K., Şenol, P. (2008). Kırsal Alanda Kamusal Hizmet Sunumlarındaki Dönüşümün Mekânsal Etkileri: Isparta İli Örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008(18), 195-214.
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu. (2005,19.07). 5403 nolu Kanun. Resmi Gazete (Sayı: 258809). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5403.pdf>
- Tunçdilek, N. (1971). Kır Yerleşmeleri: Köy-Altı Şekilleri. *Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar*, s. 17-54.
- Tütengil, C. O. (1979). 100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları (Vol.45). Gerçek Yayınevi.
- Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri. (2015). Erişim Adresi: (10.11.2020): <https://www.trakyaka.org.tr/tr/33121/Ulusal-Strateji-Belgeleri>
- Yapı Denetim Kanunu. (2001, 13.07). 4708 sayılı Kanun. Resmi Gazete (Sayı: 24461). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4708.pdf>
- Yenigül, S. B. (2017). Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye'nin Kırsal Kalkınma Politikalarına Etkisi. *Planlama Dergisi*, 27(1), 16-25
- Yıldırım, U. D. (2017). Tarımda alternatif kamusalığın olanakları: İzmir Tire Süt Kooperatifi Örneği. *Meltem, İzmir Akdeniz Akademisi Dergisi*, 50-67.
- Yılmaz, B., Atık, G. (2006). Doğal peyzaj özelliklerinin kırsal yerleşimler üzerindeki etkileri: Bartın Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(10), 1-9.